

Miljø- og
Fødevareministeriet
Naturstyrelsen

Natura 2000- plejeplan

for lysåbne naturtyper og arter
på Naturstyrelsens arealer
2. planperiode 2016-2021
i Natura 2000-område
N168 Havet og kysten
mellem Præstø Fjord og Grønsund

Titel:

Natura 2000-plejeplan for lysåbne naturtyper og arter på Naturstyrelsens arealer.

2. planperiode 2016-2021 i Natura 2000-område N168

Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund

Udgiver:

Naturstyrelsen
Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl
www.nst.dk

År:

2017

Foto:

Christian Nikolajsen

Kort:

Naturstyrelsen, på baggrund af kortmaterialer i henhold til tilladelse G18/1997 (Kort og Matrikelstyrelsen)

ISBN nr.

978-87-7179-050-4

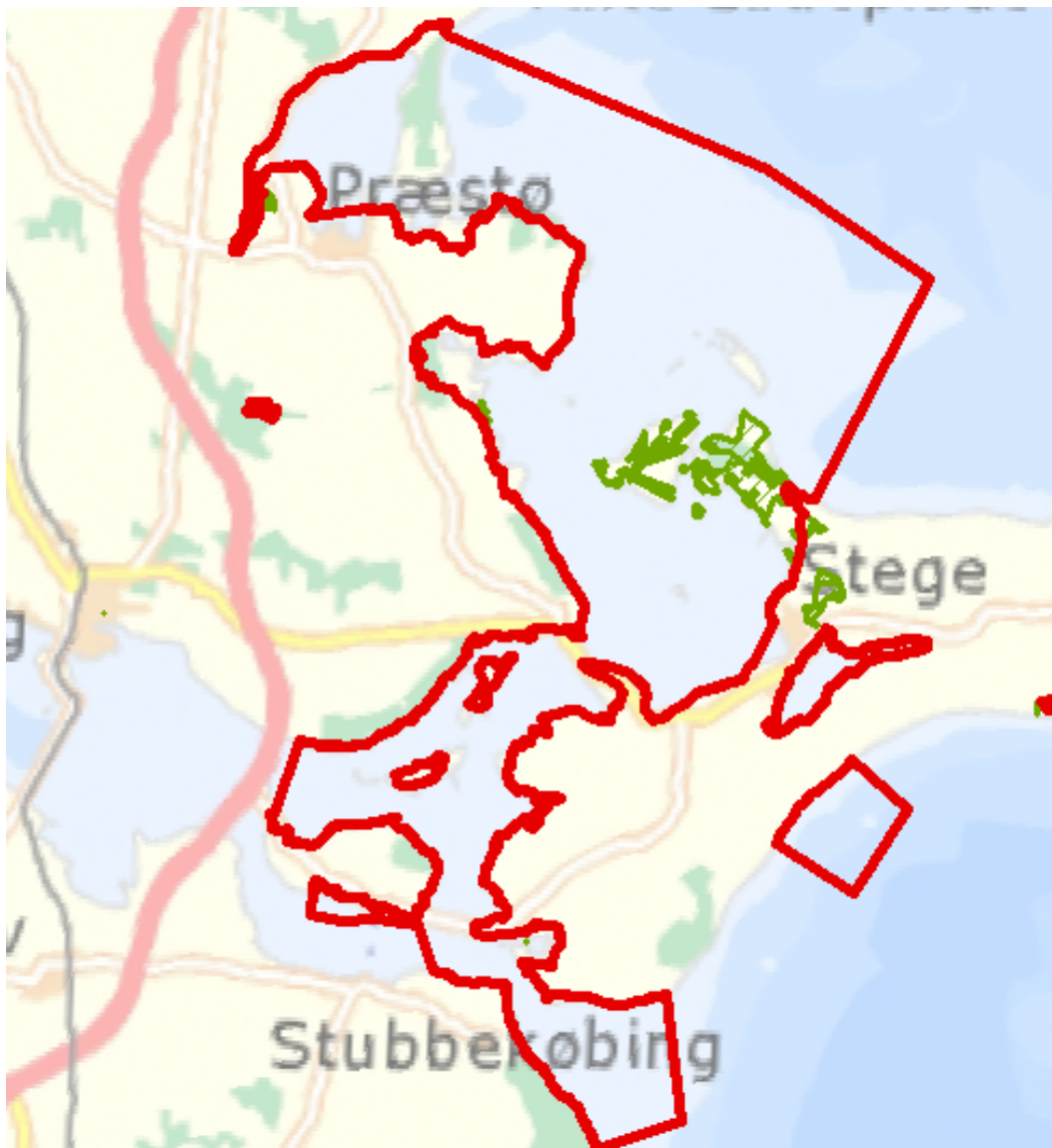
Må citeres med kildeangivelse.

1. Generelt

Der er 20. april 2016 offentliggjort Natura 2000-planer for 252 områder i Danmark.

Denne plejeplan følger op på Natura 2000-planen for område N168 Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund og vedrører Naturstyrelsens arealer på ca. 414 ha.

Figur 1: Oversigtskort over Natura 2000-områdets afgrænsning

- Natura2000 område
- Naturstyrelsens areal

I denne plejeplan er arealer og indsatser opdelt på henholdsvis lysåbne naturtyper og arter knyttet til de lysåbne naturtyper. Natura 2000 plejeplaner for de skovbevoksede naturtyper, samt mere detaljerede oplysninger om indsatsen i Natura 2000-områderne findes på Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000. Bemærk, at Naturstyrelsens samlede arealforvaltning i området er omfattet af flere planbestemmelser og retningslinjer end dem, der findes i denne plan. For supplerende læsning herom henvises til Naturstyrelsens driftsplaner for det pågældende område, som findes på Naturstyrelsens hjemmeside vedr. driftsplanlægning.

Naturstyrelsen har udarbejdet et resumé af plejeplanen, som indgår i en kommunal Natura 2000-handleplan. Dette resumé er vedlagt som bilag 1.

Plejeplanen gælder for perioden 2016 -2021 og skal således senest være gennemført med udgangen af år 2021. Plejeplanen vil fortsat være gældende efter 2021 og efterfølgende alene blive ajourført, når der foretages ændringer i udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, ændringer i Natura 2000- eller driftsplanlægningen eller ændringer i øvrige forhold, der måtte give anledning til at ajourføre plejeplanen.

Grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planen udgør grundlaget for plejeplanens prioriteringer og valg. I de tilfælde hvor der har været forudset en modstrid mellem hensyn til forskellige arter og/eller naturtyper på områdets udpegningsgrundlag, har Natura 2000-planen allerede foretaget denne prioritering.

Overvågning

Natura 2000-indsatsen bliver løbende overvåget i forhold til udpegningsgrundlag og naturværdier via NOVANA overvågningsprogram. Desuden afrapporterer Danmark den nationale indsats vedrørende habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne til EU-kommissionen hvert 6. år.

I 2016-18 foretager Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning (SVANA) genkortlægning og tilstandsvurdering på alle arealer (lysåbne naturtyper og skovnaturtyper), og resultatet forventes at indgå i kommende basisanalyser for hvert enkelt område i 2019.

Få adgang til MiljøGIS overvågningsdata fra basisanalysen her:

<http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=natura2000planer2h2014>

2. Områdebeskrivelse

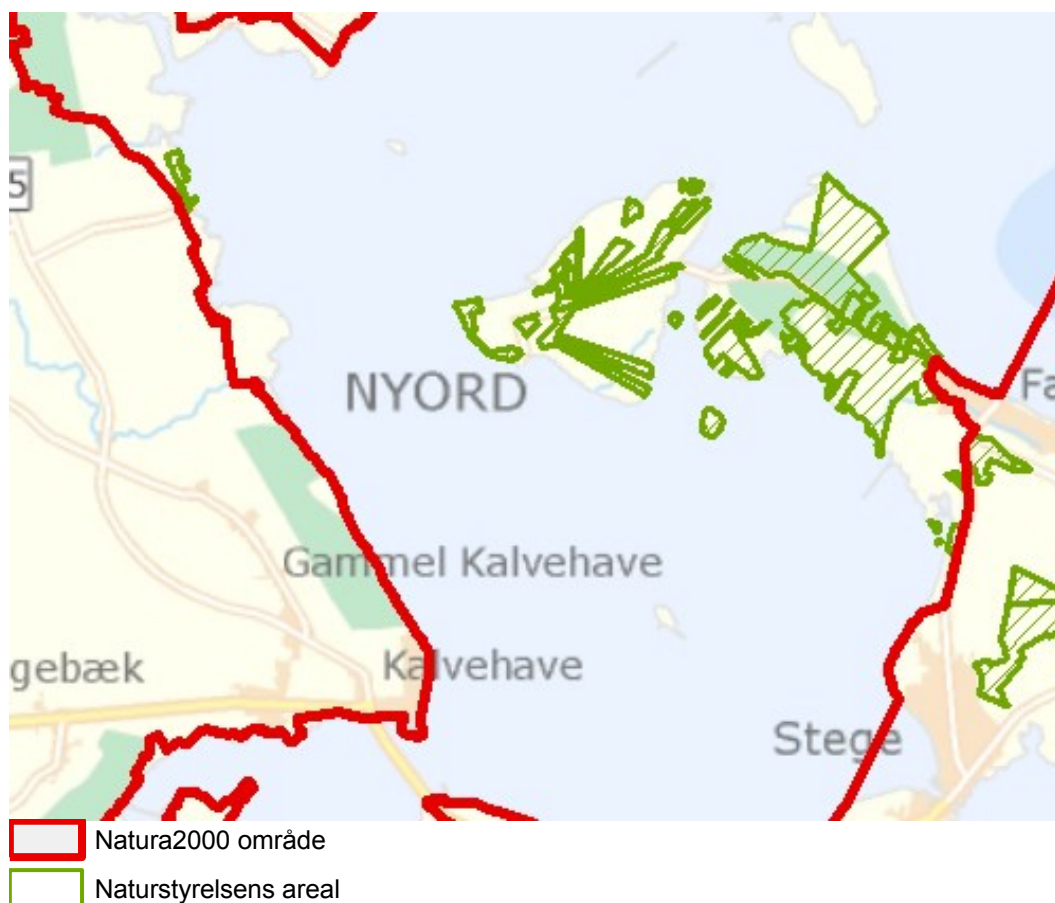
Natura 2000-område N168 Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund omfatter havet og kysterne mellem det sydøstlige Sjælland, Møn og Falster, fra Præstø Fed i nord til Hestehoved Fyr på Falster i syd, fra Farødæmningen i vest til Hollændergrund nord for Ulvshale mod øst.

Den marine del af området udgøres af lavvandede bugter, fjorde og sundede med sandbund og spredte sten. Strømforholdene er meget varierede og bidrager til et afvekslende kystlandskab. Flere steder aflejrer havet strandvolde i krumoddesystemer, tydeligst på Ulvshale-Nyord og Præstø Fed. Her har vand og vind opbygget landskaber med rev, rullestensstrandvolde, klitter, strandenge og vadeblader.

Landarealet er bortset fra Ulvshale, Præstø Fed og området ved Even Sø mere eller mindre små kystnære områder med vekslende lysåbne områder og skovarealer. Områdets samlede areal er på 32.972 ha, hvoraf ca. 4.200 ha er landareal.

For en uddybende beskrivelse af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På SVANAs hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

Figur 2: Kort over Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-området

Naturstyrelsen ejer ca. 414 ha i Natura 2000-området. Det drejer sig om store strandengsarealer på Nyord og Ulvshale samt et mindre areal ved Sandvig. På Ulvshale er det endvidere arealer med en mængde forskellige klit-, overdrevs- og skovnaturtyper.

Tabel a: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	naturtype	Total
1310	Enårig strandengsvegetation	0,5
1330	Strandeng	192,8
2130	Grå/grøn klit	34,3
7230	Rigkær	15,5
7210	Avneknippemose	0,3
2160	Havtornklit	3,8
2190	Klitlavning	5,4
2140	Klithede	1,6
2250	Enebærklit	3,5
6410	Tidvis våd eng	45,5
6230	Surt overdrev	4,8
5130	Enekrat	15,9
2120	Hvid klit	0,9
2110	Forklit	0,4
1220	Strandvold med flerårige	0,1
4030	Tør hede	3,2
I alt		328,7

Desuden er der i udpegningsgrundlaget nævnt følgende arter, der forekommer, eller har potentiale til at kunne indfinde sig, i Naturstyrelsens dele af Natura 2000-området:

- Skæv vindelsnegl
- Sumpvindelsnegl
- Stor kærguldsmed
- Stor vandsalamander
- Bredøret flagermus
- Spættet sæl
- Skarv (T,Y)
- Pibesvane (T)
- Sangsvane (T)
- Grågåse (T)
- Bramgåse (T)
- Pibeand (T)
- Spidsand (T)
- Skeand (T)
- Troldand (T)
- Toppet skallesluger (T)
- Stor skallesluger (T)
- Havørn (T,Y)
- Rørhøg (Y)
- Vandrefalk (T)
- Plettet rørvagtel (Y)
- Klyde (Y)
- Hjejle (T)
- Brushane (Y)
- Splitterne (Y)
- Fjordterne (Y)
- Havterne (Y)
- Dværgterne (Y)

”T” = trækfugl, ”Y” = Ynglefugl

3. Status for gennemførelse og erfaringer fra 1. plejeplanperiode

Plejeplanen for 1. planperiode omfattede 37 plejetiltag for lysåben habitatnatur og arter, som bl.a. var afgræsning, rydning af opvækst og bevoksning, slåning, bekæmpelse af invasive arter og aktiv lukning af dræn og grøfter.

Langt de fleste af naturstyrelsens udstrakte arealer på Ulvshale og Nyord er i græsningsdrift, og mange steder i samdrift med naboarealer. På strandengene på Nyord, Horsnæs enge, i skansefolden og nord for Ulvshale Skov går der kreaturer. Det samme gør der på Vedelen og på Ulvshale Hede, men her i samgræsning med andre dyr. I nogle år har det været islandske heste, nu er det en mindre flok af geder, der skal bidrage til at begrænse vedplanteopvæksten.

I 2015 er der foretaget en stor plejeindsats på Ulvshale Hede og i vestenden af Ulvshale Skov i forbindelse med en bevilling fra 15. junifonden. Der er ryddet vedopvækst, særligt vortebirk, for at forbedre strukturforholdene på heden, og der er gravet rynket rose op på et samlet areal omkring 1 ha på Fællesgræsningen og Ulvshale Nordstrand. I vestenden af Ulvshale Skov er der ryddet fyrrebevoksning med henblik på at udvide arealet med lysåben natur og som forberedelse til udvidelse af skovgræsningen.

Naturstyrelsen har gennemført en evaluering i form af en statusopgørelse og overvejelser om hvilke erfaringer, der kan drages af første planperiode. Med baggrund i denne evaluering kan Naturstyrelsen konkludere, at de planlagte indsatser er gennemført i plejeperioden for Naturstyrelsens arealer og at disse indsatser har bidraget positivt til opfyldelse af Natura 2000-planens målsætninger.

Tabel b: Status for gennemførelse af plejeplanens mål for 1. planperiode 2009-2015

Gennemførte indsatser (antal)	37	Gennemførte indsatser (areal)	307 ha
Ikke-gennemførte indsatser (antal)	0	Ikke-gennemførte indsatser (areal)	0 ha

Generelle bemærkninger og konkrete erfaringer i forhold til 1. generations plejeplanlægning

Generelle bemærkninger

Alle planlagte plejetiltag er gennemført og plejemålene vurderes at være nået. Langt hovedparten af de afgræssede lysåbne arealer er i god- høj naturtilstand. Hvor dette ikke er tilfældet ved den 2. kortlægning i 2010 – 2011, skyldes det i hovedsagen strukturproblemer med vedplanteopvækst på Ulvshale Hede og rynket rose på Ulvshale Nordstrand. Begge disse steder er problemerne håndteret med naturplejeindsatsen i slutningen af 1. planperiode.

De tidligere omdriftsarealer og kulturrenge ved Kongens Enge og Vedelen udvikler sig gradvis i retning af habitatnaturtyper, særligt tidvis våd eng og surt overdrev.

Artsindsatsen er gennemført i og med der er lukket dræn og grøfter på Vedelen til gavn for bl.a. plettet rørvagtel, og der er "fredet" partier med sluttet tagrørsbevoksning, hvor rørhøgen kan yngle. Prædation fra ræv er bekæmpet med nedgravning af kedler (kunstgrave) for at lette jagten. På Nyord Enge har der de seneste tre sæsoner desuden været intensiveret bekæmpelse af ræv (natjagt), hvilket har givet umiddelbart positiv respons i ynglebestandene af vadefugle mv.

Konkrete erfaringer

- Genvækst af vortebirk er et endnu uløst problem på Ulvshale Hede. Der foretages maskinel rydning med mellemrum, men der forsøges også med forskellige græsningsdyr.
- Samdrift af de store enge på Nyord stiller krav til samarbejde og koordination med private aktører. Der er sket øgning af græsningstryk og indledt slæt på delarealer, hvilket vurderes at have ført til bedre yngleforhold for engfuglene.
- Stor kærguldsmed er ny på udpegningsgrundlaget i 2. planperiode. Der har vist sig yngleforekomster i vandhuller på heden, hvor bredderne afgræsses, men også nord for Ulvshale Skov, hvor tilgroning efterhånden vil gøre vandhullerne uegnede og pleje bør finde sted.
- Rynket rose er nord for Ulvshale Skov bekæmpet ved opgravning af over 20 forskellige kloner og nedkuling af plantematerialet på stedet. Dette vurderes at være en effektiv metode, men det forudsætter bekæmpelse af genvækst, bl.a. ved at plukke områderne rene for efterladte skud de følgende år.
- Naturstyrelsen har løbende samarbejdet med Vordingborg Kommune om planlægning og forvaltning i området, fx ved udarbejdelsen af en forvaltningsplan for Ulvshale og Nyord i 2012. Bekæmpelse af rynket rose er tilsvarende foregået parallelt på private og offentlige arealer på Ulvshale Nordstrand. Samarbejde og koordinering mellem styrelse og kommune bør fortsat have høj prioritet.

4. Mål og plejetiltag

Figur 3: Oversigt over lysåbne naturtyper og planlagte indsatser i Natura 2000-området

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- Tilstanden af levestederne for plettet rørvagtel forbedres, således at de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med artens krav til ynglelokalitet.
- Der gennemføres en grundlæggende indsats på hedearealer med henblik på forbedring af naturtilstanden ved enten efterfølgende pleje eller periodevis rydning / skræling / afbrænding.
- Naturstyrelsen vil være særligt opmærksom på naturtyperne rigkær, surt overdrev, tør hede, våd hede og tidvis våd eng samt arterne stor kærguldsmed, brushane, dværgterne, splitterne og plettet rørvagtel, som har væsentlige forekomster i området og er i tilbagegang i den biogeografiske region.

I dette afsnit beskrives Naturstyrelsens *mål* for de ovenstående lysåbne naturtyper og arter i denne planperiode. Der kan være flere mål for et givent areal med en naturtype, og det samme kan være tilfældet for en art.

Desuden præsenteres de typer af *plejetiltag*, som Naturstyrelsen vil anvende på baggrund af Naturstyrelsens erfaringer og bedste viden om naturpleje, der blandt andet omtales i det vejledende indsatskatalog for Natura 2000-plejeplanlægning for lysåbne naturtyper, Skov- og Naturstyrelsens Naturplejestrategi (1999), Naturstyrelsens plejebog om 'Græsning og høslæt i naturplejen', Naturstyrelsens plejebogsserie for henholdsvis overdrev, ferske enge, søer, strandenge, hede, mose, små vandhuller samt Naturstyrelsens Naturportal.

På et areal kan der forekomme mere end én slags plejetiltag, ligesom der kan være fastlagt flere tiltag for en art.

Arealtallene i tabellerne udtrykker Naturstyrelsens vurdering af omfanget af de enkelte plejetiltag, der vil blive gennemført i plejeplanens periode. På Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000 findes links til kort med detaljerede oplysninger om mål og indsatser på lokalitetsniveau.

Plejemål og plejetiltag for lysåbne naturtyper

Der vil på de lysåbne naturtyper i dette Natura 2000-område blive foretaget *løbende* pleje, med henblik på opretholdelse af naturtypen i form af henholdsvis afgræsning, slåning, slæt og bekæmpelse af invasive arter jf. nedenstående skema.

"Slåning- uden fjernelse af det afslåede" er en plejemetode der anvendes på en række naturtyper, hvor der ikke er tilstrækkeligt materiale til et egentligt slæt, men er behov for afpudsning for at begrænse opvækst af træer, buske eller tagrør. På Ulvshale Hede sker der således periodevis maskinel rydning af vedplanteopvækst, indtil det forhåbentlig lykkes at finde en plejeform, hvor det gennem forbedret afgræsning, reduceret frøtryk mv. bliver overflødig med tilbagevendende maskinel indsats.

Naturstyrelsen er opmærksom på at optimere fjernelse af organisk materiale fra de næringsfattige naturtyper, men nogle steder kræver det specialudstyr, hvor effekten ikke står mål med økonomien. På Nyord er der i 1. planperiode iværksat "Slæt med – dvs. med fjernelse af det afslåede", hvor det er muligt, for at nedbringe næringsstoffer. Ofte kræves en betydelig indsats ift. frahegning af slæt arealer, da der græsses i store fletter med tidlig udbinding eller helårsgræsning.

Der foretages endvidere *enkeltstående* indgreb i form af rydning af skovplantninger fortrinsvis af skovfyr i den vestlige del af Ulvshale Skov for at udvikle mere habitatnatur og i form af lukning af dræn og grøfter på Vedelen af hensyn til ynglefuglene.

Tabel c: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	1220	Strandvold med flerårige	Sikring af naturtypen	0,1
			Naturtypebevarende pleje	0,1
	1330	Strandeng	Sikring af naturtypen	192,8
			Naturlig dynamik	106,0
			Naturtypebevarende pleje	181,3
	2110	Forklit	Sikring af naturtypen	0,4
			Naturlig dynamik	0,4
	2130	Grå/grøn klit	Sikring af naturtypen	34,3
			Naturlig dynamik	7,5
			Naturtypebevarende pleje	34,3
	2140	Klithede	Sikring af naturtypen	0,2
			Naturtypebevarende pleje	0,2
	2160	Havtornklit	Sikring af naturtypen	3,8
			Naturlig dynamik	3,8
	2190	Klitlavning	Sikring af naturtypen	5,4
			Naturtypebevarende pleje	5,4
	2250	Enebærklit	Sikring af naturtypen	3,5
			Naturtypebevarende pleje	3,5
	4030	Tør hede	Sikring af naturtypen	3,2
			Naturtypebevarende pleje	3,2
	5130	Enekrat	Sikring af naturtypen	15,9
			Naturtypebevarende pleje	15,9
	6230	Surt overdrev	Sikring af naturtypen	4,8
			Naturtypebevarende pleje	4,8
	6410	Tidvis våd eng	Sikring af naturtypen	45,5
			Naturtypebevarende pleje	43,7
	7210	Avneknippemose	Sikring af naturtypen	0,3
			Naturlig dynamik	0,3
	7230	Rigkær	Sikring af naturtypen	15,5
			Naturlig dynamik	1,1
			Naturtypebevarende pleje	15,5
	9997	Ikke specificeret	Sikring af naturtypen	0,5
			Naturtypebevarende pleje	0,5

Tabel d: Planlagte løbende plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)					
		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	1220	Strandvold med flerårige	Græsning	Eksisterende	0,1
			Rydning af opvækst	Eksisterende	0,0
	1330	Strandeng	Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	1,1
			Græsning	Eksisterende	170,7
			Rydning af opvækst	Eksisterende	12,2
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	107,8
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	4,1
			Slæt - d.v.s. med fjernelse af det afslåede	Eksisterende	10,1
	2110	Forklit	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	0,4
	2130	Grå/grøn klit	Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	0,9
			Græsning	Eksisterende	23,7
			Rydning af opvækst	Eksisterende	4,7
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	7,1
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	0,3
			Bekæmpelse af andre problemarter	Eksisterende	0,8
	2140	Klithede	Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	0,0
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	0,2
	2160	Havtornklit	Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	1,0
			Græsning	Eksisterende	1,5
	2190	Klitlavning	Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	0,3
			Græsning	Eksisterende	4,1
			Rydning af opvækst	Eksisterende	1,6

	2250	Enebærklit	Græsning	Eksisterende	3,5
	4030	Tør hede	Græsning	Eksisterende	3,2
			Rydning af opvækst	Eksisterende	3,2
	5130	Enekrat	Græsning	Eksisterende	15,9
			Rydning af opvækst	Eksisterende	15,8
	6230	Surt overdrev	Græsning	Eksisterende	4,8
			Rydning af opvækst	Eksisterende	3,2
	6410	Tidvis våd eng	Græsning	Eksisterende	45,5
			Rydning af opvækst	Eksisterende	9,5
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	6,6
	7210	Avneknippe-mose	Græsning	Eksisterende	0,2
	7230	Rigkær	Græsning	Eksisterende	14,9
			Rydning af opvækst	Eksisterende	1,1
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	4,1
	9997	Ikke specificeret	Græsning	Eksisterende	0,2
			Slæt - d.v.s. med fjernelse af det afslåede	Eksisterende	0,4

I tabel d dækker kategorien "Eksisterende" over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.

Tabel e: Planlagte enkeltstående plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)				Omfattet af eksisterende planlægning	
		Naturtype	Plejetiltag	Eksisterende	Total
Eksisterende habitatnatur	2250	Enebærklit	Rydning af bevoksning	Eksisterende	1,3
	6410	Tidvis våd eng	Aktiv lukning af dræn og grøfter	Nyt	21,1

I tabel e er der en opdeling i to kategorier "Eksisterende" og "Nyt":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Plejemål og plejetiltag for arter

Som hovedregel vil arterne på udpegningsgrundlaget have gavn af plejetiltagene for naturtyperne i de områder som arten er eller potentielt kan blive tilknyttet. Disse plejetiltag fremgår af tabel d og e.

Af hensyn til arterne stor kærguldsmed, brushane og plettet rørvagtel gennemføres derudover specifikke artsplejetiltag. Kendte eller potentielle ynglevandhuller for stor kærguldsmed ryddes for skyggegivende opvækst. På lavbundsarealerne i Vedelen og Kongens Enge foretages genopretning af naturlig hydrologi i form af propning af dræn og grøfter, hvilket vurderes at gavne brushane og plettet rørvagtel.

Den intensiverede efterstræbelse af ræv på Nyord ved anvendelse af natjagt, som har været mulig de seneste sæsoner på grund af en ændring i vildtskadebekendtgørelsen, er en målbar fordel for de ynglende kystfugle på øen. Det samlede antal af ynglende kystfugle steg til ca. 330 par i 2015 fra et niveau på 160 – 200 ynglepar de foregående år. Denne indsats fortsætter. Der er i basisanalysen kortlagt levesteder for plettet rørvagtel på Nyord og Ulvshale. Tilstandsvurderingen er god på Nyord, men moderat på Ulvshale på grund af større tilgængelighed for ræv. Der kan ikke gennemføres natjagt på ræv på Ulvshale, men Naturstyrelsen vil etablere flere kunstgrave i området ved Vedelen og Kongens Enge som forsøg på at nedbringe prædationen.

Dværgterne og splitterne er også nævnt som særligt opmærksomhedskrævende arter i de områdespecifikke retningslinjer. De kortlagte levesteder for disse arter på Naturstyrelsens areal, Sækkesand og tilstødende holme, er dog i god – høj tilstand allerede.

Naturstyrelsen planlægger ikke yderligere indsats for de øvrige arter på udpegningsgrundlaget end de plejetiltag, der er oplyst under plejeplanerne for de lysåbne naturtyper. Der er i henhold til basisanalysen kortlagt 13 levesteder for stor vandsalamander på Naturstyrelsens arealer. De er alle i god-høj naturtilstand og bliver alle plejet som led i afgræsningen af de lysåbne arealer.

Naturstyrelsen samarbejder løbende med Vordingborg Kommune, der planlægger for indsatsen på private arealer. Offentlige og private arealer ligger tæt mellem hinanden, ikke mindst på Ulvshale og Nyord, og fortsat samarbejde og koordinering af indsatser vil blive prioriteret, fx vedrørende konkrete projekter, koordineret rævebekæmpelse mv.

En mere detaljeret beskrivelse af specifikke artsplejetiltag fremgår af Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000.

Tabel f: Mål for arter

Målsatte arter (antal)			
Art	Navn	Målsætning	Total
A119	Plettet Rørvagtel	Sikring af artens levested	1
A151	Brushane	Sikring af artens levested	1
1042	Stor kærguldsmed	Sikring af artens levested	1

Tabel g: Specifikke artsplejetiltag

Indsatser for arter (antal)			
Art	Navn	Indsatstype	Total
A119	Plettet Rørvagtel	Aktiv lukning af dræn og grøfter	1
		Begrænsning af prædation	1
A151	Brushane	Aktiv lukning af dræn og grøfter	1
1042	Stor kærguldsmed	Rydning af opvækst	1

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på Naturstyrelsens arealer i N168 forventes at bidrage til, at naturtyper og arter på sigt opnår gunstig bevaringsstatus. Dette indebærer:

- For naturtyper og for arters levesteder, der er vurderet til naturtilstandsklasse I eller II er målsætningen, at udviklingen i deres areal og tilstand er stabil eller i fremgang.
- For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til naturtilstandsklasse III-V er målsætningen, at udviklingen i deres naturtilstand er i fremgang, således at der på sigt opnås naturtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.
- For naturtyper og arter uden tilstandsvurderingssystem er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne for de udpegede ynglefugle og øvrige arter stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder for arterne.
- Natura 2000-området bidrager til at sikre eller genoprette levesteder for levedygtige bestande af de udpegede fuglearter på nationalt og/eller internationalt niveau:
 - o De kortlagte levesteder for plettet rørvagtel inden for Natura 2000-området bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Levestedernes geografiske placering fremgår af basisanalysen for området.
 - o Tilstanden og det samlede areal af levestederne for engsnarre, trane, mosehornugle, havørn og isfugl som ynglefugle sikres eller øges, således at der er tilstrækkeligt med egnede ynglesteder for arterne i området. Afgørelser i forbindelse med konsekvens vurdering baseres på en konkret vurdering.
 - o Tilstanden og det samlede areal af levested for sangsvane som trækfugl i området sikres eller øges, således at der findes tilstrækkelige egnede raste- og fødesøgningssteder for arten, så området kan huse en tilbagevendende rastebestand på 210 sangsvaner.
 - o Tilstanden og det samlede areal af levestederne for sædgås, havørn og kongeørn som trækfugle i området sikres eller øges, således at der findes egnede raste- og fødesøgningssteder for arterne. Afgørelser i forbindelse med konsekvensvurdering baseres på en konkret vurdering.

Bilag

Bilag 1: Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N168 Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund

Natura 2000-område 168 omfatter havet og kysterne mellem det sydøstlige Sjælland, Møn og Falster, fra Præstø Fed i nord til Hestehoved Fyr på Falster i syd, fra Farødæmningen i vest til Hollændergrund nord for Ulvshale mod øst.

Den marine del af området udgøres af lavvandede bugter, fjorde og sunde med sandbund og spredte sten. Strømforholdene er meget varierede og bidrager til et afvekslende kystlandskab. Flere steder aflejrer havet strandvolde i krummoddesystemer, tydeligst på Ulvshale-Nyord og Præstø Fed. Her har vand og vind opbygget landskaber med rev, rullestensstrandvolde, klitter, strandenge og vadeflader.

Landarealet er bortset fra Ulvshale, Præstø Fed og området ved Even Sø mere eller mindre smalle kystnære områder med vekslende lysåbne områder og skovarealer. Områdets samlede areal er på 32.972 ha, hvoraf ca. 4.200 ha er landareal.

Inden for området forvalter Naturstyrelsen ca. 414 ha, som er primært store strandengsarealer på Nyord og Ulvshale samt et mindre areal ved Sandvig. På Ulvshale drejer det sig endvidere om arealer med en mængde forskellige klit-, overdrevs- og skovnaturtyper.

Tabel I: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	naturtype	Total
1310	Enårig strandengsvegetation	0,5
1330	Strandeng	192,8
2130	Grå/grøn klit	34,3
7230	Rigkær	15,5
7210	Avneknippemose	0,3
2160	Havtornklit	3,8
2190	Klitlavning	5,4
2140	Klithede	1,6
2250	Enebærklit	3,5
6410	Tidvis våd eng	45,5
6230	Surt overdrev	4,8
5130	Enekrat	15,9
2120	Hvid klit	0,9
2110	Forklit	0,4
1220	Strandvold med flerårige	0,1
4030	Tør hede	3,2
I alt		328,7

Indsats for de lysåbne naturtyper

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for de lysåbne naturtyper på udpegningsgrundlaget.

Tabel II: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	1220	Strandvold med flerårige	Sikring af naturtypen	0,1
			Naturtypebevarende pleje	0,1
	1330	Strandeng	Sikring af naturtypen	192,8
			Naturlig dynamik	106,0
			Naturtypebevarende pleje	181,3
	2110	Forklit	Sikring af naturtypen	0,4
			Naturlig dynamik	0,4
	2130	Grå/grøn klit	Sikring af naturtypen	34,3
			Naturlig dynamik	7,5
			Naturtypebevarende pleje	34,3
	2140	Klithede	Sikring af naturtypen	0,2
			Naturtypebevarende pleje	0,2
	2160	Havtornklit	Sikring af naturtypen	3,8
			Naturlig dynamik	3,8
	2190	Klitlavning	Sikring af naturtypen	5,4
			Naturtypebevarende pleje	5,4
	2250	Enebærklit	Sikring af naturtypen	3,5
			Naturtypebevarende pleje	3,5
	4030	Tør hede	Sikring af naturtypen	3,2
			Naturtypebevarende pleje	3,2
	5130	Enekrat	Sikring af naturtypen	15,9
			Naturtypebevarende pleje	15,9
	6230	Surt overdrev	Sikring af naturtypen	4,8
			Naturtypebevarende pleje	4,8
	6410	Tidvis våd eng	Sikring af naturtypen	45,5
			Naturtypebevarende pleje	43,7
	7210	Avneknippemose	Sikring af naturtypen	0,3
			Naturlig dynamik	0,3
	7230	Rigkær	Sikring af naturtypen	15,5
			Naturlig dynamik	1,1
			Naturtypebevarende pleje	15,5
	9997	Ikke specificeret	Sikring af naturtypen	0,5
			Naturtypebevarende pleje	0,5

Tabel III: Planlagte løbende plejetiltag for lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)				Omfattet af eksisterende	To-
	Naturtype	Plejetiltag		planlægning	tal
Eksisterende habitatnatur	1220	Strandvold med flerårige	Græsning	Eksisterende	0,1
			Rydning af opvækst	Eksisterende	0,0
	1330	Strandeng	Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	1,1
			Græsning	Eksisterende	170,7
			Rydning af opvækst	Eksisterende	12,2
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	107,8
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	4,1
			Slæt - d.v.s. med fjernelse af det afslåede	Eksisterende	10,1
	2110	Forklit	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	0,4
	2130	Grå/grøn klit	Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	0,9
			Græsning	Eksisterende	23,7
			Rydning af opvækst	Eksisterende	4,7
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	7,1
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	0,3
			Bekæmpelse af andre problemarter	Eksisterende	0,8
	2140	Klithede	Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	0,0
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	0,2
	2160	Havtornklit	Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	1,0
			Græsning	Eksisterende	1,5
	2190	Klitlavning	Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	0,3
			Græsning	Eksisterende	4,1
			Rydning af opvækst	Eksisterende	1,6
	2250	Enebærklit	Græsning	Eksisterende	3,5
	4030	Tør hede	Græsning	Eksisterende	3,2
			Rydning af opvækst	Eksisterende	3,2

	5130	Enekrat	Græsning	Eksisterende	15,9
			Rydning af opvækst	Eksisterende	15,8
	6230	Surt overdrev	Græsning	Eksisterende	4,8
			Rydning af opvækst	Eksisterende	3,2
	6410	Tidvis våd eng	Græsning	Eksisterende	45,5
			Rydning af opvækst	Eksisterende	9,5
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	6,6
	7210	Avneknippe-mose	Græsning	Eksisterende	0,2
	7230	Rigkær	Græsning	Eksisterende	14,9
			Rydning af opvækst	Eksisterende	1,1
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	4,1
	9997	Ikke specificeret	Græsning	Eksisterende	0,2
			Slæt - d.v.s. med fjernelse af det afslåede	Eksisterende	0,4

Tabel IV: Planlagte enkeltstående plejetiltag for lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)				Omfattet af eksisterende planlægning	
		Naturtype	Plejetiltag	Eksisterende	Total
Eksisterende habitatnatur	2250	Enebærklit	Rydning af bevoksning	Eksisterende	1,3
	6410	Tidvis våd eng	Aktiv lukning af dræn og grøfter	Nyt	21,1

I tabel IV er der en opdeling i to kategorier "Eksisterende" og "Nyt":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Særlig indsats for arter

Som hovedregel vil arterne på udpegningsgrundlaget have gavn af plejetiltagene for naturtyperne i de områder, som arten er eller potentielt kan blive tilknyttet.

Af hensyn til arterne stor kærguldsmed, brushane og plettet rørvagtel gennemføres derudover specifikke artsplejetiltag. Kendte eller potentielle ynglevandhuller for stor kærguldsmed ryddes for skyggegivende opvækst. På lavbundsarealerne i Vedelen og Kongens Enge foretages genopretning af naturlig hydrologi i form af propning af dræn og grøfter, hvilket vurderes potentielt at gavne brushane og plettet rørvagtel.

Den intensiverede efterstræbelse af ræv på Nyord ved anvendelse af natjagt, som har været mulig de seneste sæsoner på grund af en ændring i vildtskadebekendtgørelsen, er en målbar fordel for de ynglende kystfugle på øen. Der kan ikke gennemføres natjagt på ræv på Ulvshale, men Naturstyrelsen vil etablere flere kunstgrave i området ved Vedelen og Kongens Enge som forsøg på at nedbringe prædationen.

Dværgterne og splitterne er også nævnt som særligt opmærksomhedskrævende arter i de områdespecifikke retningslinjer. De kortlagte levesteder for disse arter på Naturstyrelsens areal, Sækkesand og tilstødende holme, er dog i god – høj tilstand allerede.

Naturstyrelsen samarbejder løbende med Vordingborg Kommune, der planlægger for indsatsen på private arealer. Offentlige og private arealer ligger tæt mellem hinanden, ikke mindst på Ulvshale og Nyord, og fortsat samarbejde og koordinering af indsatser vil blive prioriteret, fx vedrørende konkrete projekter, koordineret rævebekæmpelse mv.

Naturstyrelsen planlægger ikke yderligere indsats for de øvrige arter på udpegningsgrundlaget end de plejetiltag, der er oplyst under plejeplanerne for de lysåbne naturtyper.

Tabel V: Mål for arter

Målsatte arter (antal)			
Art	Navn	Målsætning	Total
A119	Plettet Rørvagtel	Sikring af artens levested	1
A151	Brushane	Sikring af artens levested	1
1042	Stor kærguldsmed	Sikring af artens levested	1

Tabel VI: Planlagte artsplejetiltag for arter *udover* plejetiltagene for de lysåbne naturtyper

Indsatser for arter (antal)			
Art	Navn	Indsatsstype	Total
A119	Plettet Rørvagtel	Aktiv lukning af dræn og grøfter	1
		Begrænsning af prædation	1
A151	Brushane	Aktiv lukning af dræn og grøfter	1
1042	Stor kærguldsmed	Rydning af opvækst	1

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på Naturstyrelsens arealer i N168 forventes at bidrage til, at naturtyper og arter på sigt opnår gunstig bevaringsstatus. Dette indebærer:

- For naturtyper og for arters levesteder, der er vurderet til naturtilstandsklasse I eller II er målsætningen, at udviklingen i deres areal og tilstand er stabil eller i fremgang.
- For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til naturtilstandsklasse III-V er målsætningen, at udviklingen i deres naturtilstand er i fremgang, således at der på sigt opnås naturtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.

- For naturtyper og arter uden tilstandsvurderingssystem er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne for de udpegede ynglefugle og øvrige arter stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder for arterne.
- Natura 2000-området bidrager til at sikre eller genoprette levesteder for levedygtige bestande af de udpegede fuglearter på nationalt og/eller internationalt niveau:
 - o De kortlagte levesteder for plettet rørvagtel inden for Natura 2000-området bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Levestedernes geografiske placering fremgår af basisanalysen for området.
 - o Tilstanden og det samlede areal af levestederne for engsnarre, trane, mosehornugle, havørn og isfugl som ynglefugle sikres eller øges, således at der er tilstrækkeligt med egnede ynglesteder for arterne i området. Afgørelser i forbindelse med konsekvens vurdering baseres på en konkret vurdering.
 - o Tilstanden og det samlede areal af levested for sangsvane som trækfugl i området sikres eller øges, således at der findes tilstrækkelige egnede raste- og fødesøgningssteder for arten, så området kan huse en tilbagevendende rastebestand på 210 sangsvaner.
 - o Tilstanden og det samlede areal af levestederne for sædgås, havørn og kongeørn som trækfugle i området sikres eller øges, således at der findes egnede raste- og fødesøgningssteder for arterne. Afgørelser i forbindelse med konsekvensvurdering baseres på en konkret vurdering.

**Miljø- og
Fødevareministeriet**
Naturstyrelsen

Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl

www.nst.dk